

Sağlık Hizmetlerinde Psikolojinin Bugünkü Durumu, Sorunları ve Çözüm Yolları Üzerine Bir Rapor

Sedat TOPÇU

Ülkemizde psikoloji biliminin, uygulamalı bir akıl sağlığı mesleği olarak sağlık hizmetlerine girmesi 1960 yıllarına rastlar. Bu tarihlerde, üniversitelerde psikolojiyi yardımcı bir ders olarak okumuş ya da salt bu bilim kolunda öğrenim görmüş kimseler akıl sağlığı kuruluşlarına önceleri geçici kadrolarla alınmış, daha sonraları da «psikolog» kadrolarına atanmışlardır.

Bu yeni meslek kolunun temsilcilerinin başlangıçta pek az olan sayıları, üniversitelerin mezun verme kapasitelerinin artmasına ve alana karşı duyulan ilgi ve isteklere bağlı olarak büyük artış göstermiş ve psikologlar sadece akıl sağlığı kuruluşlarında değil fakat genel sağlık hizmeti veren hemen her tür kuruluştaki görevlendirilmişlerdir. Bugün psikologlar, akıl hastahanelerinden genel hastahanelerin değişik bölümlerine, kreş ve huzur evlerine kadar çeşitli sağlık hizmetlerinde çalışmaktadırlar.

Bu gelişme beraberinde bazı mesleki sorunları da getirmiştir. Bugüne kadar üniversiteler, psikologların çalıştıkları kurumlar ve ilgili meslek örgütlerince sahip çıkılmayan bu sorunlar, giderek daha belirgin hale gelmiş ve psikologlar eleştirilere, dolayısıyla bazı önlemlerin alınmasına konu olmuşlardır. Söz konusu sorunlar, devlete bu kadar pahalıya mal olmuş bu meslek kolu üyelerinin sağlık hizmetlerinde gerektiği gibi görev yapmalarını engellemekte ve onların ülke akıl sağlığı ve bilimine olabilecek katkılarını sınırlandırmaktadır. Ülkemiz akıl sağlığında büyük rol oynama potansiyeline sahip bu bilgi ve insan gücü ziyan olmaktadır.

Bu raporda, bu meslek kolunun içinde bulunduğu durum ve gözlenen sorunlarına değinilmekte ve bazı çözüm yolları önerilmektedir.

SORUNLAR

Bu meslek kolunun sorunlarını 3 ana grup altında incelemek olanaktır. Bunlar :

- I) Psikoloğun tanımı ile ilgili sorunlar,
- II) Psikoloğun mesleki eğitimi ile ilgili sorunlar,
- III) Uygulama ve örgütlenme ile ilgili sorunlar.

I) Psikoloğun tanımı ile ilgili sorunlar : Ülkemizde bir kimsenin «psikolog» olarak tanımlanmasını gösteren yasal ölçütler ve mesleki standartlar saptanmamıştır. Bu durum, psikologların sahip olmaları gereken nitelikler hakkında belirsizliklere neden olmakta ve dolayısıyla bu meslek kolunda uygun öğrenim görmemiş kimseleri bir psikolog gibi çalışmaya cesaretlendirmekte ve olanak vermektedir. Böylelikle, psikologların yanlış bir biçimde algılanmalarına ve halka vermek durumunda oldukları güvenilir bir profesyonel hizmet için yeterlilikleri hakkında kuşuklara neden olmaktadır. Ek olarak, belirli standartlardan yoksunluk, mesleğin sürekli ve düzenli gelişiminde olumsuz etki yapmaktadır.

II) Mesleki eğitim ile ilgili sorunlar : Akıl ve Ruh Sağlığı kuruluşlarında psikoloğun rolü, tıp alanında karşılaşılan psikolojik sorunlara bilimsel psikolojinin buluş, yöntem ve tekniklerini uygulamaktır. Psikologların etkinlikleri, insan davranışı ve zihinsel süreçleri ile ilgili bilimsel verileri toplamak, bunları yorumlamak ve değerlendirmek; insan davranışları üzerinde yapılacak araştırmaları planlamak, yürütmek ve gözlemlerde bulunmak; bireysel gelişme, insan ilişkileri, öğrenme süreçleri ile ilgili sorunları incelemek; psikolojik incelemeler için yöntem geliştirmek; psikolojik araştırmalarda gerektiğinde elektronik - veri süreçlerinden yararlanabilmek; bireylerin akıl ve ruh bozukluklarına tanı (teşhis) koyabilmek; bireysel ve grup tedavilerini, danışma ve rehberlik hizmetlerini yapabilmek; psikolojik testleri uygulayabilmek ve sonuçlarını yorumlayabilmek gibi birçok alanı kapsar. Böyle bir çalışma için, genel üniversite öğreniminin ötesinde, uzmanlığa yönelik mesleki eğitim, bilgi ve deneyim gereklidir. Mesleki eğitimden kastedilen anlam, psikoloğun mezuniyet sonrası öğrenimidir. Dış ülkelerde 2 ve daha uzun yılı içeren bu eğitim, psikoloğun üniversite öğrenimi sırasında edindiği temel bilgileri kullanabilme yeteneğini geliştirmesi ve mesleki uygulamalarla ilgili ileri düzeyde, teknik ve kuramsal bilgileri edinme ve yenileme hedefine yöneliktir. Ancak, psikologların büyük çoğunluğu bö-

le bir profesyonel eğitimden yoksundur.

III A — Uygulama ile ilgili sorunlar: Yetmiş bir psikoloğun akıl sağlığı hizmetlerinde 4 temel uygulama alanı vardır. Bunlar:

1. Bireysel vakaların psikolojik değerlendirilmesi,

2. Psikolojik tedavi,

3. Eğitim faaliyetleri,

4. Araştırma,

1. Bireysel vakaların psikolojik değerlendirilmesi, psikolojik test ve diğer ölçme teknikleri ile yapılmaktadır. Bu testler batı Avrupa ve Amerika kültürü içinde hazırlanmış ve başka bir kültürde geçerlikleri ve güvenilirlikleri belirlenmeden, gerekli uyarlamalar yapılmadan kullanılmaları sakıncalıdır. Ek olarak, psikolojik testler tıpkı ilaçlar gibi, yeteri kadar bilgi ve deneyimi olmayan kimselerin elinde potansiyel olarak tehlikelidir; yanlış kullanma ve kötü yorum teste tabi tutulan kimse ve aynı zamanda toplum için ciddi sonuçlara yol açabilir. Buna karşın, çoğu sağlık kuruluşunda bulunan testlerin sayısı ya azdır ya da hiç yoktur ve elde bulunan bu testler de psikologlar tarafından temel üniversite öğrenimi sırasında elde edilenden öteye geçmeyen sınırlı bilgi düzeyinde uygulanmakta ve yorumlanmaktadır. Psikologların sağlık kuruluşlarında testlerle ilgili bilgi ve deneyim kazanmaları tesadüflere bırakılmıştır.

2. Psikiyatride uygulanan psikolojik tedavi yöntemleri ancak, hastaların doğru bir psikolojik incelemelerinin yapılması ve bu alanda geniş bilgi ve deneyimi olan psikoterapistin sürekli danışmanlığı altında uygulanması koşulu ile başarılı sonuçlar verir. Bir psikoloğun bu tedavi yöntemlerini kullanabilmesi, kendisinin uzun süreli uygulamalı eğitim ve süpervizyon alması, psikopatoloji ve kişilik psikolojisi üzerine kuramsal öğrenim görmesi ile olanaklıdır. Psikologların büyük çoğunluğu için böyle bir olanak yoktur.

3. Psikoloğun eğitimde bizzat görev alması, yeni psikologların eğitimi, psikiyatride uzmanlaşacak doktora belirli psikolojik konularda kursların verilmesi ve öğrenci hemşirelerin ve diğer akıl sağlığı personelinin eğitimine katılma gibi alanları içerir.

4. Psikolog aynı zamanda bir araştırmacı ve araştırma yapan diğer akıl sağlığı personeline, gereksinme duydukları bilgi ve tavsiyeleri ve istatistikî bilgileri verebilmek durumunda olan bir kimsedir. Ancak gözlemler, psikologların en az etkin buldukları alanların eğitim ve araştırma faaliyetleri olduğunu göstermektedir.

III B — Psikologların çalışma - içi örgütlenmeleri ile ilgili sorunlar: Bir akıl sağlığı kuruluşunda psikolog «PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ»ne bağlı olarak çalışır. Psikoloji bölümü, Elekt-

roensefalografi (EEG), biyo - kimya vb. bölümleri gibi, kendine özgü çalışması ile sağlık kuruluşunun bir parçasıdır. Psikologlar çalışmalarını bu bölümde sürdürürler, gerektiğinde servislerde de hizmet görmek üzere görevlendirilebilirler. Bu örgütlenme biçiminin hemen tüm gelişmiş dünya ülkelerinde ve ülkemizde üniversite sağlık kuruluşlarında böyle olmasına karşın, devlet akıl sağlığı kuruluşlarında bir psikoloji bölümü oluşturulmamıştır.

Büyük devlet akıl sağlığı kuruluşlarında psikologlar iç hasta servislerine dağıtılmışlardır. Daha çok akut ve kronik hastaların barındırıldığı bu servislerde psikoloğun planlanmış bir görevi ve belirli bir sorumluluğu ya da yetkisi yoktur. Bu nedenle psikologlar ayrı servislerde birbirlerinden soyutlanmış, danışma ve denetimden uzak, kendi hallerine terk edilmiş bir durumda çalışmak zorunda bırakılmışlardır. Servislerde psikoloğun temel bir işlevi olmaması, çoğu zaman tıbbi personelle çalışmalara zemin hazırlamış ve psikolog iş güvencesini servis şefinin ya da doktorunun kendisine karşı tutumunda aramıştır.

Bu modele dayanan psikologların çalışma düzenleri, onlardan verimli olarak yararlanılmamasının en temel nedenlerinden biri olduğu gibi, yetişmelerini engelleyen önemli bir etmen-dir.

ÖNERİLEN BAZI ÇÖZÜM YOLLARI

Yukarıda kısaca belirtilen sorunların, gelecekteki yüksek düzeyde çözümüne bir zemin hazırlamak üzere ilk aşamada ele alınması gereken konular şunlar olmalıdır:

1. PSİKOLOĞUN TANIMLANMASI ve SAHİP OLMASI GEREKEN EN AZ MESLEKİ STANDARDIN SAPTANMASI,

Bunun için 2 gurup psikolog birbirinden ayrılmalıdır. Bunlar: (a) Klinik Psikolog ve (b) Klinik psikolog olmayan ve ancak klinik psikoloğun denetimi altında psikolojik hizmet verebilen diğer psikologlar.

Klinik psikolog için, bu alanda mezuniyet sonrası uzmanlık öğrenimi görmüş ve en az 2 yıl deneyim sahibi olmak koşulu konmalıdır. Öteki gurup psikologlar, lisans düzeyinde öğrenime sahip kimselerdir ve bunlar, «asistan psikolog», «teknisyen psikolog» veya «yardımcı psikolog» olarak adlandırılabilirler. Ancak bu ikinci gurubun tüm klinik görevleri klinik psikoloğun süpervizyonu altında olmalıdır. Her iki gurupta da işe girme «Psikoloji Diploması»na sahip olmak esas alınmalıdır.

2. PSİKOLOJİ BÖLÜMÜNDE DAYALI ÖRGÜTLENMENİN SAĞLANMASI,

Bunun için, akıl hastahanesi gibi büyük akıl sağlığı kuruluşlarında psikoloji bölümleri oluşturulması ve psikologlar bu bölüme bağlı olarak örgütlenmelidir. Böyle bir düzenlemeye gidişin hem hastahane hem de psikologların

kendileri için sayısız yararları vardır. Bunlar arasında en önemlileri, psikoloğun bir psikolog olarak sağlık kuruluşundaki rolünü benimsemesini ve mesleki bir kimlik (identity) kazanmasını, bir psikiyatri gibi değil bir psikolog olarak görülmesini, mesleki güvenlik ve bilimsel bağımsızlık kazanmasını ve çalışmalarının denetlenebilmesini sağlamasıdır.

3. PSİKOLOGUN MESLEKİ EĞİTİMİNİN SAĞLANMASI

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Üniversiteler ve Mesleki Örgütler (örneğin Psikologlar Derneği) ile işbirliği yaparak böyle bir mesleki öğretimi başlatabilir. Bu eğitim, yetişkin psikiyatrisi, çocuk psikiyatrisi, zeka geriliği gibi alanları içermelidir. Ayrıca, adli psikoloji

(forensic psychology), genel tıp ve cerrahi, geriatri, nöropsikoloji, uyuşturucu madde alışkanlığı ve sosyal psikiyatri konularında bilgi ve deneyim edinmek hedefine yönelik olmalıdır. Eğitim için saptanan süre tümüyle sağlık kuruluşlarında ve süpervizyon altında geçmeli ve bu amaçla Bakanlığın büyük akıl sağlığı kuruluşlarında eğitim üniteleri oluşturulmalıdır. Eğitimini tamamlayan uzmanların sınavı «Psikologlar Derneği» tarafından oluşturulacak bir sınav komitesi tarafından yapılmalı ve başarılı olanlara bir diploma verilmelidir.

Böylece ancak psikolojinin akıl sağlığı kuruluşlarında bilimsel olarak uygulanabilmesi ve ülkemiz akıl sağlığına katkısı sağlanabilecektir.

KİTAP TANITMA

UNDERSTANDING STRESS AND ANXIETY.

Charles D. Spielberger.

London: Harper and Row Publisher, 1978.

Anxiety ya da kaygı konusunda kısa ve kolay yoldan aydınlanmak ve bilgi edinmek için 128 sayfalık bu kitap çok yararlı. Pek çok düşünür tarafından «kaygı çağı» şeklinde nitelendirilen çağdaş yaşamımız, sayısız stres (baskı) unsurlarıyla doludur. Bu kitabın amacı günlük yaşam baskılarının kaygıyı nasıl oluşturduğunu, kaygının temelinde yatan nedenleri ve sonuçlarını sokaktaki vatandaşa anlatabilmektir. Çok sayıda renkli fotoğraflar ve oldukça yalın bir dille günlük yaşamdan örneklerle kaleme alınmış olan bu kitaptan yararlanabilmenin tek ön koşulu, İngilizce bilmek.

Kaygıyı anlamada yardımcı temel kavramları (baskı, gerginlik, endişe) açıklarken fizik modelinden yararlanıyor yazar. Nasıl ki fizikte bir objeye empoze edilen kuvvet (örneğin bir ipin ucuna bağlanan ağırlık) o objenin kaldıracağından daha fazla olduğunda bir zorlamayı (gerilimi) meydana getirirse (gerilen ip ağırlığı kaldıramadığı için koparsa), güç yaşam koşulları da insan üzerinde tıpkı fiziki kuvvet gibi bir baskı etkisi yapar. Baskının yarattığı gerilim sonucu insanda endişe ve kaygı reaksiyonları meydana gelir. Baskının devam ettiği durumlarda ciddi tıbbi ve psikolojik sorunlar ortaya çıkar.

Ancak, insan fizikteki nesnelere daha karmaşıktır ve düşünebilen bir varlıktır. Çevresiyle devamlı olarak etkileşimde bulunur ve çevresini değiştirebilir. İnsanın bu özelliklerini değiştirebilir. İnsanın herhangi bir baskı duru-

munu nasıl yorumladığı ve bu durumlarda savunma, korunma, ya da başa çıkma (coping) tekniklerinin ne olduğu önemlidir. Baskılı durum tehlikeli ya da bireyin özünü tehdit edici olarak yorumlandığı ve birey bu durum karşısında etkili bir başa çıkma davranışı gösteremediği zaman kaygı oluşur. Söz gelişi, fazla çalışma ve sorumluluk, bir kişi için endişe ve kaygı yaratabilirken bir diğeri için heyecan verici bir uğraş olabilir.

Kitapta insan yaşamındaki baskı kaynakları, kaygının oluşumu, ölçülmesi, zarar ve yararları gözden geçirildikten sonra kaygı azaltıcı yöntem ve teknikler ele alınıyor. Doğal olarak geliştirdiğimiz bir takım alışkanlıkların (bir arkadaşla dertleşme, şakalaşma; çaya, kahveye, alkole sarılma; ilaç ya da uyuşturucu madde alışkanlıklarını geliştirme) yanı sıra, planlı ya da amaçlı faaliyetlerden (yoga, meditasyon, psikoterapi, vb.) nasıl yararlanıldığını gösteriyor. Nihayet, baskı ve kaygı ile birlikte yaşamın kaçınılmazlığı, esasen bunların az miktarda yararlı oldukları ve heyecan verici tüm olaylarda baskı unsurunun var olduğu, örneklerle anlatılıyor.

Eğitici olduğu kadar eğlenceli ve kolay okunabilen bu kitap sokaktaki adam için yazılmışsa da bir psikoloğun ya da yakın meslek mensuplarının da yararlanabileceği bir yapıt. Kitabı Türkçeye çevirme de olası. Kimbilir, derginin okurlarından belki bu işi yapmak isteyen biri de çıkabilir!

Necla ÖNER

KİTAP TANITMA

Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları
KÖKNEL Özcan, Cem Yayınevi, İstanbul, 1979, 2275., 50 TL.

Tarih boyunca gençlik sorunları, toplumların yoğun yaşadığı ve ivedilikle çözüm aradıkları kaygılar yaratmıştır. Ne var ki, çağımız bu sorunların, artık bir ülkenin kaderini etkileyecek nitelikte olduğunu bilinci ve telaşı içindedir. Bu gereksinimlerden doğan «Sosyopsikanaliz» sosyologlardan, psikologlardan, psikiyatriardan yardım beklemekte, bu alanın tüm araştırmalarına çağrıda bulunmaktadır (G. Mendel, La révolte contre le père. Une introduction à la socio - psychanalyse, Payot, Paris, 1969).

Prof. Dr. Özcan Köknel'in Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları adlı kitabı, ülkemizdeki genç kuşağın sorunlarına bilimsel bir biçimde yaklaşmaktadır ve bu çağrıya bir cevap oluşturmaktadır. Bu yaklaşım içinde yazar, önceki kuşakların oluşturduğu ortamdan çıkış yolu arayan genç kuşağa, anayasa düzeyinde ve çağdaş doğrultuda neler yapılabileceğini göstermeye çalışmaktadır.

Yapıt, çok ilginç bir giriş bölümünden sonra on ana onuyu ele almaktadır: Genç kuşağın içinde bulunduğu ortam, eğitim ve öğrenim yapılan çevre, yüksek öğrenim yapılan çevre, öğrenci dernekleri, çalışan gençlik, asker gençlik, gecekondu gençliği, demokrasi ve gençlik, gençlik döneminde ruh sağlığı, gençlik sorunlarının plânlanması.

Yazar, «Genç kuşağın içinde bulunduğu ortam» bölümünde, genç kuşağı tanımak ve anlamak için, doğdukları, içinde yaşadıkları, geliştikleri Türk toplumunun kültür değişmelerini gözönüne almanın gerekliliği üzerinde durur. Kavram ve değer karmaşası ve çatışması içinde bulunan ülkemizde, bilerek ya da bilmeyerek herkesin bu karmaşıklığa yol açtığını, kural ya da yasa tanımazlığın ülkeyi daha da zor durumlara sürüklediğini söyleyen Köknel, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine dayanarak konuyu nesnel bir biçimde ele alır. Ülkemizin, yaşadığımız günlere dek getirildiği bu kargaşa ortamına girişi, yılların birikimi sonucu ortaya çıkan kültür çatışmalarından doğmuştur (s. 14).

Yazara göre, Kurtuluş savaşı başlangıcında Türk, İslâm, Batı kültürlerinin bileşimini yapan, buna çağdaş düşün ve bilim gelişmelerini katan, tarihsel gelişmeyle çağdaş düzey arasında bağlantı kuran kültür anlayışı, za-

man zaman bu tutuma uygun uygulamalara yaklaşmış, fakat 1920 yılının bileşimini bir türlü yapamamıştır (s. 15).

Cumhuriyet döneminin başlangıcında kültür tam bir karmaşa içindedir. Yeni kurulan düzen, çağdaş bir ulus yaratma amacıyla, kültür alanında İslâm kültürüne ilişkin yozlaşmış kurumları kapatırken,, Batıdan Anayasa, Medeni kanun, giyim - kuşam biçimi, takvim, saat, lâtin alfabesi gibi bir çok üst yapı kurumları topluma aşılannmıştır. Atatürk ve arkadaşları, ulusal kültürü oluşturmak çabalarının yanısıra, teknoloik gelişmeyi de hızlandırmak istemişlerdir. Böylece, toplumun üst yapısı ile alt yapısı arasında denge kurulabilecektir.

1950'lerden sonra ekonomik dengesizlikler başlamış, bu olumlu gelişme parçalanmaya ve toplumdaki uzaklaşmaya başlamıştır (s. 17). Bu ortamda, kültürümüze yeni öğeler katma, yeni bileşimlere gitme gibi çabalar gösterilmiş, örneğin 27 Mayıs 1960 ve 1961 Anayasası döneminde özgür bir tartışma ortamı başlamıştır.

1967'ye kadar süren bu sağlıklı gelişmeden sonra Türk, İslâm, Batı, Sosyalist kültürlerin çatışması başlamış, yüksek öğrenim kurumlarında ve çeşitli alt kültürlerde açıkça ortaya çıkan anlaşmazlık ve eylemlerle 12 Mart'a gelinmiştir.

12 Mart geçiş dönemidir. Bundan sonra kurulan MC hükümeti solun her türüne karşı olduğunu açıkça belirtmiş, milliyetçilik üzerinde de tam bir kavram kargaşası yaratmıştır. Türk toplumunun ve Anayasanın, geniş kapsamlı, birleştirici anlayışı yerine, bağınaz bir milliyetçilik anlayışı yerleştirilmiştir.

Bu kargaşa ortamına, sadece dinsel ahlâk ya da sindirmeye çalışan çağdışı baskılarla çözüm bulunmaya çalışılmıştır.

«Görülüyor ki, günümüzün genç kuşağı dengesiz bir ekonomik yapı üzerinde, Türk, İslâm, Osmanlı, Batı, Sosyalist kültürlerin yıllar boyu çatışması sonucu oluşmuş bir ortam içinde bulunmaktadır» (s. 19). Bu durumda gençlerin davranış kalıpları olamayacaktır kuşkusuz (anomie). Anomie sonucu, bireyde değerler yıkılmış, yaşadığı topluma ilişkin yabancılaşma ve güvensizlik duyguları yoğunlaşmıştır. Bu davranış niteliklerine sahip bireylerden oluşan toplum, tüm olaylar karşısında ilgisiz ve tepkisiz kalmıştır.

Oysa kişiliğin kazanılması için, güven veren, sağlıklı bir ortama gereksinme vardır. Kişiliğin oluşmasında üç ayrı katmanın rol oynadığına işaret eden yazar, en alt katmanın temel kişilik olduğunu söyler. Temel kişiliği temel toplumsal yapılar, kurumlar ve değerler sistemiyle, bu sistemlerin içinde bulunduğu ekonomik düzeyin sağladığı beslenme, konut durumu, üretim ve sağlık koşulları oluşturur.

Kişiliğin ikinci katmanı, gençlik çağına özgü psiko - sosyal özelliklerdir.

Gencin kişilik yapısına ilişkin üçüncü katmanda ise arkadaşlık ilişkileri, çalışma ve öğrenim çevresi, boş zamanları değerlendirme ve kültür çabaları bulunur.

Kişiliğin, farklı koşulların egemen olduğu ayrı çevre yapılarından da etkilenebileceği hesaba katılırsa, gençlerin ne kadar değişik kişilikler oluşturabilecekleri açıkça ortaya çıkar.

Köknel, «Genç kuşağın içinde bulunduğu ortam» bölümünü, söz konusu kuşağı hukuk, nüfus, gençlik çağına yaş dilimleri içindeki yeri, konut durumu, beslenme, ekonomik durum, ailenin tutumu, baba, anne ve çocuk ilişkileri, gelenek ve görenekler, kamu düzeni, dinsel yaşam, cinsel yaşam, özerklik ve sorumluluk açısından ayrıntılarıyla ele alır, karşılaştırır ve tartışır (s. 23 - 64).

İkinci bölümde yazar genç kuşağın eğitim ve öğrenim gördüğü çevreyi ele alır (s. 65-80). Öğrenimin sağlanmasına ilişkin Anayasa maddesini (50. madde) açıklamakla işe başlayan yazar, Atatürk'ün eğitim, öğrenim ve öğretmenlere ilişkin görüşlerini açıklar. Türkiye'de ilkokuldan başlayıp yüksek öğrenime giden örgün eğitimdeki bozukluğun ve düzensizliğin kökeni Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanır. Bu bakımdan gençlerin halen içinde buldukları eğitim ve öğrenim durumunu değerlendirebilmek, Cumhuriyet öncesi döneme göz atmakla mümkündür. Köknel, kısaca da olsa bu gereği yerine getirir ve Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar geçen dönem içinde Osmanlı İmparatorluğu'nun etkisini sürdüren kurumların, dinsel öğrenim yapan ya da bu tür eğitimin etkisindeki kurumlarda yetişenler; Batılılaşma esasındaki yeni öğrenim kurumlarında yetişenler olmak üzere iki tip genç yetiştirdiğini öne sürer.

Savlarını, geniş ölçüde istatistik verilerle donatan Köknel, gençlerin yetiştiği eğitim ve öğrenim kurumlarını okul-öncesi eğitim düzeyinden başlayarak sırasıyla, orta öğrenim, özel eğitim kurumları, yaygın eğitim, rehberlik ve boş zamanları değerlendirme açısından ele alır ve tartışır (s. 71 - 80).

«Yüksek öğrenim yapılan çevre» bölümünde yazar, yine tarihsel bir yöntem izleyerek,

günümüzde ortaya çıkan çok yönlü üniversite sorunlarına bu açıdan bakar. Cumhuriyet Hükümeti eski kurumlarda ciddi reformlar yaparken, halâ geçmişe özenen öğretim üyeleri vardır. Fakat yeni üniversite kurulurken, Meclisin, üniversite ile devrim arasında işbirliği kurmak ve ülkenin sorunları üzerinde araştırma yapmak görüşü ağır basmıştır.

Kuruluşundan günümüze kadar üniversite-lerimiz kendi iç sorunları ve hükümetlerle aralarındaki özerklik kavramının doğurduğu sorunlarla karşılaşmışlardır. 1968 yılından günümüze dek üniversitelerin ve toplumumuzun karşılaştığı en önemli sorun budur (s. 88).

Yazar, gençlerin üniversite ve yüksek okullarda öğrenimlerini olumsuz bir biçimde etkileyen barınma, beslenme, sağlık durumu, rehberlik, öğrenim yardımı, yüksek öğrenime giriş gibi etkenleri tartışır ve demokratik düzen içinde, gençlere sorumluluk verebilmek kaygısıyla, onların yönetime katılmaları gereği üzerinde durur.

Köknel'e göre ülkemiz için önemli bir sorun da araştırmadır. Araştırmaların ve bunların getireceği çözümlerin ülke çıkarlarına uygun olabilmesi için ilk aşamada daha çok maddi olanak sağlanması gereklidir.

Eğitim ve öğrenim sorunlarına çözüm arayan yazar, konuyu ilk öğrenim düzeyinden ele alarak yüksek öğrenim düzeyine ulaştırır ve yüksek öğrenim kurumlarındaki başarısızlık nedenlerini araştırır.

Dördüncü bölüm, öğrenci dernekleri konusunu ele almakta ve gençlik eylemlerini, 1) Atatürk'ün ölümüne kadar; 2) Atatürk'ün ölümünden 1960'a kadar; 3) 1960 - 1967 arası; 4) 1967'den sonrası olmak üzere dört ayrı zaman dilimi içinde inceler, ülkemiz gençlik hareketinin temelinde yatan gerçek nedenleri açıklar. Köknel'e göre anarşi ve terörün oluşmasında, toplumun bugünkü durumunun, şiddet eylemlerine karışanların içinde yetiştiği küçük grupların ve bu eylemleri yapanların kişiliği sosyal psikolojinin araştırma alanına girmekte, ancak, çeşitli uygulama güçlükleri nedeniyle bu tür araştırmalar yapılamamaktadır. Bununla beraber, konuya kuramsal olarak yaklaşmak mümkündür. Araştırmacılar hiç olmazsa bu düzeyde inceleme yapmalıdırlar (s. 132).

Köknel, gençlik eylemlerinin çıkış nedenlerini 23 madde içersinde özetlemektedir (s. 136-139).

«Çalışan gençlik» bölümünde yazar, Anayasa'nın bu konudaki maddelerinden hareket ederek ülkemizdeki uygulamaları ele alır ve işsizlik sorununun önemi ve nedenleri üzerinde durur. Bu konuları «Mesleğe yönelme» ve «Meslek nasıl seçilmelidir» konuları izler.

«Asker gençlik» konusunda sadece değinilmektedir. Kanımızca yazar bu bölümü daha ayrıntılarıyla ele almalı, bu görev döneminin eğitim ve öğretim alanındaki yerini, gençlik sorunlarıyla ilişkisini belirtmelidir. «Gecekondu gençliği»: bölümü için de aynı şeyi söylemek isteriz. Bu konuda yapılan araştırmalar ışığı altında, gecekondu gençliğinin gençlik sorunlarıyla büyük bir ilişkisi var görünmektedir. Yazar'dan bu konuyu daha ayrıntılı ele almasını beklemek yerinde olur düşüncesindeyiz.

«Demokrasi ve Gençlik» bölümünde yazar, gençlik olaylarının açığa çıkardığı önemli bir sorunun da, gencin toplumda söz sahibi olmayı istemesi olduğunu söyler ve rejimlerin, gençliğin gücü oranında etkin olabildiğini sağlayacak «geçerli yollar» tanıdıkları oranda gençlik kesiminin anlayabileceklerini, bunalmaları önleyebileceklerini vurgular.

Dokuzuncu bölüm «Gençlik döneminde ruh sağlığı» konusuna ayrılmıştır. Genç, bulunduğu değişik ortamlarda, sürekli uyum çabası içindedir. Ruh sağlığının, 1) Bireyi içinde yaşadığı toplumda mutlu kılmak; 2) Ruhsal dengesizliklerin ve hastalıkların oluşunu önlemek; 3) Ruhsal bozuklukların sağaltımında yardımcı olmak, hasta bireyleri yeniden topluma kazandırmak, amaçlarını belirten Köknel, boş zamanların değerlendirilmesi demek olan uğraşlarla gençlere yol gösterme gerekliliği üzerinde ısrarla durur. Gençlik çağında arkadaşlığın da, ruh sağlığı açısından önemi üzerinde durur. Siyasal partilerin gençlik kollarını, ülke sorunlarını genç yaşta tanıma bakımından yararlı görmekte beraber yazar, bu tür gruplaşmaların bazen gerçeklerden uzaklaşmakta ve belirli bir düşünce, ideoloji, doktrin çerçevesinde ülkeye zararlı bir nitelik kazanmakta olduğunu belirtir (s. 175).

Gençlik çağında alkol ve uyuşturucu madde kullanımı üzerinde de duran Köknel, içinde yaşanılan çevrede bağımlılığı oluşturan hatalı toplumsal değerleri 12 madde içersinde toplar (s. 180 - 181).

Dokuzuncu bölüm içinde yer alan diğer bir konu da gençlik çağında görülen ruhsal bozukluklardır. Yüksek öğrenim döneminde çeşitli nedenlerle mediko - sosyal merkezlere başvuran gençler arasında ruhsal ve psikonevrotik yakınmaları olanların, diğer hastalık oranlarına kıyasla daha fazla olduğunu belirtir yazar, bu yakınmaların çoğunun altında gencin geldiği çevreyle, içinde yaşadığı çevre arasındaki çelişkilerin oluşturduğu yabancılaşma ve onun verdiği suçluluk, güvensizlik duygularının yattığını söyler. Köknel'e göre hangi kesimden ve çevreden gelirse gelsin gençlik çağında görülen ruhsal hastalıklar ve yakın-

malar, özel bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu bölümde yazar intihar ve suçluluk konularını da ayrıntılarıyla serimler, tartışır.

Bu bölümün son konusu «gençlik ve spor»dur. İnsan gücünün gelişmesinde, gençlerin yetişmesinde gerekli olan eğitim dallarından biri de spordur. Spor aracılığıyla genç, özerkliğinin alabildiğine sınırsız olmadığını, içinde bulunduğu çevrede yüklediği sorumluluk oranında özerk olduğunu en somut bir biçimde anlar. Diğer yandan bu etkinlik, gençlik çağının en önemli sorunlarından biri olan arkadaşlığı, en iyi, olumlu, güvenilir olarak geliştiren bir araçtır (s. 199).

Yazar, sporun eğitici, kişilik yapılaştırıcı niteliklerinden giderek, elinde spor kuruluşu olan öğrenim kurumlarının örgütlenmesini, tek elden düzenlenen program içinde yeni spor kuruluşlarına gidilmesini önerir ve bu konunun önemli üzerinde ısrarla durur.

Son bölüm, «Gençlik sorunlarının planlanması» konusuna ayrılmıştır. Hangi kesimde olursa olsun gençlere hizmet götürün ya da gençlerin içinde bulunduğu kurum, kuruluş ve örgütlerin görev ve etki sınırlarının kesin olarak belirlenmesi, aralarında sıkı bir bağlantı kurulması gerekir. Gençliğin, yerleştiği yere göre köy ve kent gençliği, çalışan gençlik, bunların dışında işsiz ve okul dışı gençlik olarak değişik kesimlere ayrılacağını söyleyen Köknel'e göre eğitim örgütlerinin bu ayrıma göre planlanması gerekir. Gençlikle ilgili konuların çözümüne ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal sorunlarından soyutlayarak yaklaşım olanağı yoktur (s. 207).

Kültür çatışmalarının çözümü konusunda Köknel, önemli bir gerçeğin saptanmasında büyük bir yarar görür: Türk toplumu bugünü eriştiği düzeyden geri gidemez. Türk toplumunu korkutmak, sindirmek, baskı altında tutmak, böylece güdümlü bir kültürü aktarmak ve yaymak olanağı yoktur. Bu tür görüşü, çıkar yol olarak düşünenler, hatta uygulamaya kalkınlar çıksa bile, ardından büyük tepkiler ve patlamalar gelir.

Sonuç olarak yazar, özgürlükçü demokratik düzen içinde, güvenli tartışma ortamında gençlerin, çağdaş düzeyde, Anayasa doğrultusunda, yeni bileşimler ve çözüm yollarını bulacak güçleri olduğunu söyler ve tüm görevlileri onları böyle bir ortamı sağlamaya çağırır.

Prof. Dr. Özcan Köknel'in 1978'de Yunus Nadi İkinci Ödülünü alan «Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları» adlı yapıtını tüm psikiyatrlara, eğitimcilere, psikologlara ve gençlik sorunları içinde yaşayan tüm öğretmenlere, politikacılar ve özellikle parti liderlerine önemle salık verir, yazardan bu doğrultuda yeni araştırmalar bekler ve kendisini kutlarız.

Neriman SAMURÇAY

KİTAP TANITMA

ROCHEBLAVE - SPENGLÉ A.M.; Ergenlik Psikolojisi (Ergen ve Dünyası), Çev. Bekir ONUR, Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., Ankara, 1980, s. 103, 125 TL.

İster bir edebiyat eseri, ister bir bilim yapıtı olsun, yaratıldıkları dilden başka bir dile çevrilmeleri gerçekten önemli bir sorun oluşturur. Bu yüzden okuyamadığımız, anlayamadığımız nice kitaplarımız vardır kitaplıklarımızda. Hele bilimsel bir yapıtın çevirisi için çevirmenin, en az söz konusu yazar kadar bilmesi gerekir konusunu, o konunun kavramlarını.

A.Ü. Eğitim Fakültesi Psikoloji Bölümü Asistanı Dr. Bekir Onur bu çevirisiyle, kutlanacak bir yapıtı sunmuştur bize. Onur, A.M. Rocheblave - Spenglé'in sadece bilgisini değil, üslubunu da aktarabilmiş ve en önemlisi, bu konuda halâ eksikliğini duyduğumuz kavram oturmaşlığına güzel bir örnek vermiştir.

Paris VII Üniversitesi Sosyal Psikoloji öğretim üyesi ve Bilimsel Araştırmalar Ulusal Merkezi'nde araştırmacı Dr. Anne-Marie Rocheblave - Spenglé ergenleri yakından inceleme ve tanıma olanağı bulmuş bir uzman olarak konuya çok yönlü bir bakış açısı getirmeye çalışmıştır. Çağımız sorunlarının temelinde, ergenlerin dünyasına ilişkin çatışmalar yer almaktadır. Ülkemizde de, bu sorunlara bağımlı evrenselliği tanımak kaçınılmaz bir gereksinimdir. Çevirmenin, bu kitabı seçmiş olması ayrıca öğülmeye değer.

Eser dokuz bölümden oluşmuştur: I — Ergen ve Dünyası (s. 5-12); II — Ergenin Fiziksel Gelişimi ve Bunun Psikolojik Yankıları (s. 13-19); III — Fiziksel Değişimlerin Ergenlik Yaşamına Yansımaları (s. 25-38); IV — Ergenin Duygusal Gelişimine İlişkin Psikanalitik Görüşler (s. 29-46); V — Erkek Ergenin Cinselliği (s. 49-53); VI — Kız Ergenin Cinselliği (s. 57-63); VII — Ergenin Zihinsel ve Ahlakî Gelişimi (s. 67-75); VIII — Ergenin Toplumcul Yayı (s. 77-80); IX — Ergenin Sosyal Psikolojisi (s. 83-93) ve Kaynaklar (s. 95-100). Kaynaklar bölümünde metinde belirtilen yapıtlardan başka, konuyla ilgili en önemli ve yeni kitaplar, araştırmalar ve dergiler yer almaktadır. 1977 yılına ilişkin yayımlara da yer veren bu eser, ergen konusunda çalışacak olanlara bu bakımdan büyük bir kolaylık sağlayacak niteliktedir.

Yazar ilk bölümde, ergen ve dünyasını biyofizyolojik, sosyolojik ve klinik açıdan ele alır, ergenliğin incelenmesinde dar anlamdaki genetik bakış açısının yeterli olmadığını vurgular. O halde ergenlik sorununa çok genel bir biçimde yaklaşılarak, diğer bölümlerde, genetik bakış açısının yetmediği anlamda ayrıntılara inilecek, böylece ergen dünyası çok bolutlu bir perspektiften incelenecektir.

Toplumun, ergenlerin gerçeklerine niçin ilgi duyduğu konusuna da yanıt vermeye çalışan Spenglé, «ergen» teriminin içeriğini tartışır, büyük bir titizlikle konuyu açık ve seçik bir biçimde belirlemeye çalışır. Bunu, «ergenliğin evreleri» ve «ergenlik bunalımı» sorunları izler.

İkinci bölümde Spenglé, ergenin hızlı fizyolojik değişimlerini ele alır ve genellikle karıştırılan ergenlik (adolescence) ve erinlik (puberté) terimlerini açıklığa kavuşturur. Erinliğin, önerinlik, asıl erinlik ve sonerinlik dönemlerini açıklayan yazar, bu dönemlere ilişkin fizyolojik değişimlerin, ergenin kişiliğine yansıdığını söyler.

Üçüncü bölüm, fiziksel değişimlerin ergenlik yaşamına yansımaları konularından oluşur. Bu bölümde, psikolojinin en önemli ve ülkemizde en az tanınan «Beden şeması» ya da «beden imgesi» (Schéma corporel) kavramı da ele alınır, beden imgesinin ruhsal uzantıları açıklanır, beden ve kendini değerlendirme arasındaki sıkı ilişkiden söz edilir. Bu bölüm, erken ve geç olgunlaşmalar konusıyla son bulur.

Dördüncü bölüm, eserin en ilginç yanısıdır kanısındayım. Bu bölümde Spenglé, ergenin duygusal gelişimine ilişkin psikanalitik görüşleri serimler, ergen kişiliğinin yeni bir yapısal nitelik kazanmasında rol oynayan ilişkileri ele alır.

Kişiliğin yeniden yapılaşmasında, nesnel ilişkileri büyük bir rol oynamaktadır. Ergenlik sırasında, ana-baba'dan belirli bir ölçüde uzaklaşmakta ilgili, önce bir kaygı ve geçmişe özlem dönemi, sonra kendi benliğine karşı artan bir ilgi, sonunda da dostluk ilişkileri, aşk

İlişkileri toplumsal ilişkiler gibi yeni nesne ilişkileri dönemi yaşanır. Nesnelere kopma, bazı psikanlizcilerin de belirttiği gibi (A. Freud) ölüm acısı tepkisine benzer. Yazara göre bu, nesnelere kopma ve ölüm acısı tepkileri ergenliğin temel niteliklerinden biridir.

Bu dönemde savunmalar nevrozlarda olduğu gibi sadece dürtülere ve düşümlere karşı yöneltilmemiş, aynı zamanda oedipiyen ve pre-oedipiyen sevgi nesnelere karşı da yöneltilmiştir. Çok sayıda olan bu savunmalar ilerleyici olduğu kadar, gerileyici niteliğe de sahiptirler. Ergen, duyguların tersine çevrilmesi, libidonun yeni nesnelere doğru yön değiştirmesi, benliğin libidinal yatırımı ve gerileme mekanizmalarıyla, eski sevgi nesnelere karşı kendini savunmuş olur. Bu savunmalar, ergenin nesne ilişkilerini, ölüm acısı tepkilerini ve (insest) nesnelere olduğu kadar anksiyeteye bağlı gerileme eğilimlerini ilgilendirmektedir.

Ergenlik döneminde ortaya çıkan dürtüler yoğunluk bakımından olduğu gibi, nitelik bakımından da değişirler. Cinsel dürtüler açısından ergenlik döneminde, jenital-öncesi bir bütünleşmeden söz edilebilir. Saldırgan dürtüler de artmış, kişilik içinde özümlemeye gereksinim duymaktadır. Libidonun bu artışına karşın, ona karşı çıkması gereken güç de artmıştır. Denetimi elde tutabilmek ve dağılmaya kendini bırakmamak zorunda olan benlik, dürtülere karşı çeşitli mekanizmalarla korunmaya çalışacaktır. Spenglé, çilecilik, düşünselleştirme, grup içinde olma, eyleme çevirme (acting out), yaratıcı etkinlik gibi savunmaların kişiliğin yapılaşması bakımından aynı değerde olmamakla beraber kişiliğin oluşmasındaki önemlerine işaret eder. Ne olursa olsun, genellikle bu savunmalar geçicidirler, benlik güçlendiği zaman giderek esneklik kazanırlar.

Ergenliğin kişilik yapısını inceleyen yazar bu bölümün son kesiminde, «benlik ideali» ve «ideal benlik» kavramlarına açıklık getirmeye çalışarak, üstbenlik düzeyindeki iç çatışmaların önemini vurgular.

Bölüm, ergenliğe ilişkin «normallik kavramı»nın tartışmasıyla son bulur. Ergenlikte asıl anormal sayılabilecek nokta, hiç bir şeyin olup bitmemesi, aynı dengenin korunması ve hiç bir sorunun ortaya çıkmamasıdır.

«Erkek Ergenin Cinselliği» bölümünde (Bölüm V.) yazar, Spitz ve Harlow'un araştırmaları ışığında, libidinal evrimin niteliklerinden, değişik yönler arasında bütünleşme yokluğundan, cinsel evrimin çeşitli aşamalarından (mastürbasyon, ergenlerin eşcinselliği, fahişelere gitme, ilişki, aşk), cinsel evrimin anlamı ve koşullarından söz etmektedir.

VI. cı Bölümde Spenglé, kız ergenin cinselliğini araştırır, Freud'un kadın gelişimine ilişkin görüşünü eleştirir ve Helen Deutsch'un araştırmalarından giderek, kadın kişiliğinin temellerini oluşturan özseverlik, edilginlik ve mazoşizm niteliklerinden oluşmuş «kadınsal öz» kavramını tartışır. Bu tartışmada Karen Horney'in, E. Fromm'un, Chasseguet - Smirgel'in ilginç görüşleri de yer alır.

Cinsel etkinliklerin, değerli kulma gereksinmesi, güvenlik, ilişki kurma gereksinmesi, normal olmama korkusu, savunma güdülleri, ana-babalara çıkış, merak gibi güdülere bağlı olduğunu söyleyen yazar, kız çocuklardaki cinselliğin yeni boyutlarını serimlemektedir.

Birlikte eğitim görme, cinsel eylem ile dölleme arasındaki ayırım ve atom çağına girme durumları, erkek ve kız çocuk arasındaki ilişkileri belirli bir ölçüde etkilemekte ve kız çocukların cinsellik karşısındaki tutumlarını değiştirmektedir.

Yedinci Bölüm, ergenin zihinsel ve ahlaki gelişimine ayrılmıştır. Ergenlerde zekâ, dürtülere karşı kendini savunmak için örgütlenirken özellikle, nedensellik ve bireşim gereksinmesi olarak, varlıkları olduğu kadar tasarımları da birleştirmeye, özümlemeye çalışır.

Yazar bu bölümde Piaget'in düşüncesinin psikojenetik yönü ve Pichon'un zihin gelişiminde duygusal öğelerin önemi konularındaki görüşlerini özetler ve zekânın, özerklik savaşındaki rolünü vurgular.

Yeni yapılan araştırmalara dayanarak Spenglé, ergenin ahlak evriminde çok olumlu noktaların bulunduğu işaret eder. Geleneksel değerler eski etkinliğini sürdürmese bile, evlilik odak bir amaç olarak kalmakta, disiplinin gerekliliğine inananların sayısı hayli yüksektir (% 51). Bireyci bir ergen kuşağının var olduğu izlenimi gerçeklere uymaktadır.

Yazar sekizinci Bölümde, ergenin toplumsal yanını inceler ve bunu yaparken, bu alana ilişkin kavramları da açıklığa kavuşturmaya çalışır. Than Huong'un araştırmalarına dayanarak, dostluğun toplumsal bütünleşmedeki anlamı ve başkasının bilincine varmadaki işlevi üzerinde durur. Gençliğe ilişkin dostlukların kişilerarası ilişkilerin öğrenülmesine katkıda bulunması gibi, bir gruba ya da çeteye mensup olmak da, toplum halinde yaşamının öğrenilmesi anlamına gelir.

Son Bölüm ergenin sosyal psikolojisine ilişkin konuları içerir: Psikanalistlerin görüşlerinde hareket ederek yazar, ergenliğin bir başlama değil, önceki her türlü evrimin ve özel-

likle örtülü dönemden önce gelen dönemin hemen hemen tepe noktası olduğunu belirtir. Yazar, ergen rolünün etkenlerini (roller aralığında ergenin rolü, kuşakların ilişkisi, ana-babalık ilişkisine yaklaşma, mesleki ve toplumsal rollere yaklaşma, özerkliğin kazanılması) ve ergenin gruplarla ilişkisini (alıştırma törenleri, ergenlik yaşantısı ve sosyo-ekonomik çevre, otoriteyle ilişkisinde ergen) ayrıntılarıyla açıklar, bu konuda yapılan araştırmalardan örnekler sunar.

Aile çocuğa, toplumun egemen normlarını, geleneklerini ve değerlerini aktaran bir kurumdur. Fakat aile ergene, toplumun genel modellerini değil, toplumsal sınıfa, dine, mensup olduğu farklı alt-kültürlere göre yorumlanmış modellerini aktarır. Spenglé, bu açıdan çekirdek aile ya da kanbağı ailesi ve niteliklerini, ergenin rolünü nasıl etkilediğini açıklar. Bu ailede görülen davranış biçimlerini de ele alır yazar. Çocukların saldırganlığı ve ana-ba-

balanın güvensizliği gibi davranışların temelindeki gerçek nedenleri tartışır.

Bölüm, dengenin toplumsal koşullarını incelemekle son bulur. Yazara göre, psikanalistlerin psikologların, sosyal psikologların konuya bakması tek yanlı olmaktadır. Oysa ergenlerdeki işlevler her somut olayda birbirine karşı ve tek bir görünüm altında birleşirler. Ergeni içerden anlayabilmek, tarihsel boyut da dahil olmak üzere tüm boyutların ele alınmasıyla mümkündür.

A.M. Rocheblave - Spenglé'nin en yeni araştırmalara temellendirilmiş, incelenmiş ve Bekir Onur'un büyük bir titizlikle ve çok güzel bir dille çevrilmiş «Ergenlik Psikolojisi» kitabını tüm psikiyatlara psikologlara, eğitimcilere, sosyal hizmet uzmanlarına, tüm öğretmenlere ve hatta ana-babalara ve politikacılara salık veririz.

Neriman SAMURÇAY

Bana Dergi Gelmiyor

Psikologlar Derneği'nin hızlı bir gelişim içinde olduğunu hepimiz gözlemekteyiz. Kısa- ca, derneğin işleri iyi gitmektedir. Ancak, bu genel gelişimin, derneğimizin yayınlarından biri olan «Psikoloji Dergisi» için de geçerli olduğunu söylemek ne yazık ki olanaklı değildir. Bu yılki yönetim kurulu görevi devraldığı zaman derneğin, dergiyi basacak parası olmadığını, üstelik geçen yıl çıkmış olması gereken son iki sayının da henüz basılmamış olduğunu gördü. Bunun üzerine yönetim kurulumuz bir yandan eski sayıların satışlarını hızlandı- rırken, öte yandan derneği parasal yönden güçlendirmek için girişimlerde bulunmuş ve açığı kapatmaya çalışmıştır. Başta Dr. Nail Şahin ve Salih Karahasanoğlu olmak üzere dergimizin basımı ve dağıtımında bizlere büyük yardımları olan Serpil Altıntek, Ayşe Öz- berki, Filiz Yılmaz ve Nuray Kanık'a hepimiz adına teşekkür ederim.

Yeni yıl için abone toplamaya ve dergiyi geliştirmek için yeni yöntemler aramaya giriş- tiğimizde başlıca iki sorunla karşılaştık: Bun- lardan birincisi, ötedenberi üstesinden gele- mediğimiz dağıtım sorunu yüzünden bazı abo- nelerimizin sürekli olarak «Bana dergi gelmi- yor, benim sayım nerede?» gibi sorular sorma- ları ve bu nedenle abonelerini yenilemekte ya da abone bulmakta çekingen davranışlarıdır. Abonelerimiz ashnda haklıdırılar, ancak bu so- runlar genellikle postadaki aksaklıklardan ve bazı abonelerimizin adres değişikliklerini vak- tinde bildirmemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu güçlükleri yenmeye çalışıyoruz.

İkinci sorunumuz derginin içeriği ile ilgi- lidir. Dergi, Psikologlar Derneği'nin yayın or- ganı olduğuna göre, yayınlanan yazıların salt akademik içerikli olmaması, alanda çalışan arkadaşların sorunlarını, çalışmalarını yansı- tan makalelere de dergide yer verilmesi ge- rektiğine inanıyoruz. Ayrıca dergimizin, alanı psikoloji olmayan kimselerin psikoloji ile ilgili sorularını yanıtlayabilecek bir yayın aracı ola- bileceğini gözönüne almakta ve makalelerin bir kısmının, halkın bu gereksinimini karşıla- yacak türden olmasında büyük yarar görmek- teyiz. Böyle bir amacın gerçekleştirilebilmesi halinde derginizin satışının artacağı ve dola- yısıyla parasal sorunlarımızın bir ölçüde azala-acağı umudundayız.

Bizler, Mart sayısından başlamak üzere böyle birtakım düzenlemelere gitmeyi planlar- ken yeni dernekler yasasının çıkması ve sıkı- yönetimin, incelenmek gerekçesi ile, dernek yayınlarını durdurması üzerine abone toplama ve dergimizi yayınlama çalışmalarımıza bir süre ara vermek zorunda kaldık. Dergimizin yayınındaki gecikmeden dolayı okuyucuları- mızdan özür dileriz.

Dergimizin zamanında ve nitelikli olarak çıkabilmesi için paraya ve yazıya gerek var- dır. Siz okuyucularımızdan dergiye abone ol- manızı, abonенizi vaktinde yenilemenizi ve yazı göndermenizi rica ediyoruz. Dergi hepimizindir. Onu yaşatmak ve geliştirmek sorum- luluğu hepimize düşmektedir.

Saygılarıyla,

Doç. Dr. Mehmet GÜRKAYNAK
Psikologlar Derneği Başkanı

I. Ulusal Psikoloji Kongresine Çağrı

Nuri BİLGİN

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü, Psikologlar Derneği ile işbirliği yaparak, ülkemizde psikolojinin gelişimi, konumu ve ana sorunları etrafında ulusal çapta bir kongre düzenlemektedir. Gelecekte yapılacak diğer bilimsel ve mesleki psikoloji toplantılarının düzenli bir halkası olacağı umularak, «I. Ulusal Psikoloji Kongresi» adıyla hazırlanan kongre, psikoloji alanında yapılan inceleme ve araştırmaların, eğitim ve öğretim hizmetlerinin, mesleki uygulama ve örgütlenme çabalarının toplu bir panoromasını çizmeyi, bugüne kadar görülen gelişmeleri ve temel eğilimleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Geçici Düzenleme Kurulu'nca hazırlanarak bir ön anketle değerlendirilmek üzere meslektaşlarımıza sunulan «taslak program» üzerinde genel bir anlaşma gözlenmiş ve 17-18-19 Eylül 1980'de İzmir'de yapılacak kongrenin üç oturum ve bir paneli kapsayan ve aşağıda belirtilen program çerçevesinde gerçekleştirilmesi karara bağlanmıştır. Kongre Düzenleme Kurulu, kongreye katılacaklar için barınma, yemek ve ulaşım sorunlarını olanaklar ölçüsünde çözümlenmek üzere bir takım sosyal etkinlikler düzenlemek üzere girişimlerde bulunmaktadır. Kongreye ilgili diğer ayrıntılı bilgiler, Düzenleme Kurulu tarafından genel bir duyuruyla bildirilecektir.

I. ULUSAL PSİKOLOJİ KONGRESİ 17-18-19

Eylül 1980

«Türkiye'de Psikolojinin Gelişimi, Konumu, Ana Sorunları ve Geleceği»

Program :

I. Oturum (17 Eylül 1980) : Psikolojinin Ülkemizdeki Durumu

- Gelişimi
- Bugünkü Durumu
 - Uzmanlık alanları
 - Yapılan çalışmalar
 - İnsangücü
 - Uzmanların nitelikleri

- Araştırma ve yayınlarda görülen çizgiler
 - Konular
 - Yöntemler
 - Alanlar
 - Düzeyler
 - Ortak dil sorunu

II. Oturum (18 Eylül 1980) : Psikoloji Öğretimi Sorunu

- Lise, üniversite ve üniversite sonrası eğitim ve öğretim.
- Psikoloji mezununun bilmesi gerekenler. Lisans ve lisans üstü basamaklarda asgari koşullar
- Yakın dallarla işbirliği sorunu; yapılanlar ve yapılması gerekenler
- Yayın ve araştırmalarda üniversitelerarası işbirliği

III. Oturum (19 Eylül 1980) : Türkiye'de Psikolojinin Yakın Gelecekteki Sorunları

- Psikoloji meslek alanında ortak norm ve değerler sorunu; meslekleşme ve aktöre
- Meslek alanlarına ilişkin sorunlar
- Psikolojik ölçme araçlarının durumu
- Çeviriler ve aktarma sorunları
- Toplumda psikolojinin çözebileceği sorunlar listesi
- Başka ülkelerdeki psikoloji modelleri

Panel (19 Eylül 1980) : Ülkemizde psikologların örgütlenmesi ve meslek alanının denetimi

Bu tür bir kongreye niçin gerek duyuldu-
ğu ve böyle bir girişimin temelinde yatan dü-
şüncelerin ne olduğu üzerinde durmakta ya-
rar var. XIX yüzyılın son çeyreğinde, Avru-
pa'da beliren psikolojinin çok geçmeden bizde
de temsilciler bulduğu ve Osmanlı aydınları
arasında ilgi uyandırdığı, yazılı belgelerden
anlaşılmaktadır. Ancak, psikolojinin bir yüz-
yüzlük geçmişi boyunca yaşadığı değişiklikler
ve gelişmelerin bizde ve diğer ülkelerde aynı
olmadığı, psikolojinin her yerde aynı konum-
da bulunmadığı ve farklı sorunları olduğu da
bilinmektedir. Aradan üç-dört psikolog kuşa-
ğı geçmiş olmasına karşın bugün ülkemizde
psikoloji henüz kimliğini tam olarak bulmuş
değildir. Türk psikologları da ortak değer ve
normlar etrafında toplanmış örgütlü bir grup
olmaktan uzak ve yasal bir meslek statüsün-
den yoksun durumdadır. Görünen odur ki,
meslek çevremizde bir gruba ait olma duygu-
sunun varlığından, psikologlar grubunun tü-
müne ya da tek tek üyelerine düşen görevler
ve sorumluluklardan söz etmek güçtür. Psiko-
logların yetiştirilmesi, mesleki statüsü ve gö-
revleri, psikoloji eğitim ve öğretimi yapan ku-
rumların amaçları ve programları, psikoloji
araştırma ve yayınları, psikologların örgütlen-
meleri gibi konularda üzerinde anlaşılmış or-
tak ilkelerden söz etmek güçtür. Bunlara ben-
zer ve toplumsal düzeyde çözüm gerektiren
pek çok sorun aydınlatılmayı beklemektedir.
Bunlar, artık kişilerin tek tek ya da küçük
gruplar halinde bir köşeye çekilip kendi ara-
larında çözeceği sorunların boyutunu aşan bir
niteliktedir.

Bu sorunların Türkiye açısından karşılığın-
ın bulunması gereklidir. Bu gereklilik, yapı-
lan bir işin ilk aşamalarını atlamadan yerine
getiren tutarlı bir girişimin özünde yatmakta-
dır. Son aşamalardaki sorunların karşılığını,
önceki aşamalardan kopuk olarak araştırmak,
bizleri kısır bir döngü içinde, sürekli aynı so-
ruları sormaya götürecektir.

Yakın zamanadək, toplumun sosyo-eko-
nomik yapısında, psikologlar meslek grubu ne
bir ada, ne de belirli bir yere ve söze sahip ola-
mamıştır. Psikoloji öğretimi bir uzmanlık ya
da meslek alanının hazırlık süreci olarak de-
ğil, genel kültürün ve lise felsefe grubu öğre-
tmenliğinin bir parçası olarak görülmüştür.
Sağlık alanında yaygın fizyolojik hastalıklar,
endüstri alanında makina ve kol emeğinde
özetlenen üretim sorunları, eğitim alanında
nicel açıdan alınan bina, dersane ve öğretmen
sorunları temel uğraş alanları olmuştur.

Ancak son yıllarda, ülkemizde değişen pek
çok şeyin yanısıra, psikoloji meslek ve bilim
alanına ilişkin genel durum da değişmeye baş-
lamıştır. Bugün, formasyonu, görev ve yetki-
leri, yasal çerçevesi belirlenmemiş de olsa, da-
ğınık bir şekilde ülkenin çeşitli yer ve kurum-
larında psikologlar vardır. Çeşitli düzeylerde
psikoloji eğitim ve öğretimi gören pek çok kişi
de bunlara katılmak üzere yoldadır. Ülkenin
çeşitli kentlerinde ve kurumlarında bulunan,
birbirinden habersiz bir kitle olmaktan çıkıp
bir grup olmak ve toparlanmak zorundayız.

Ortak sorunlarımıza duyarlılığı olan tüm
meslekdaşlarımızın, kongrenin başarılı olması
ve beklenen sonuçlara ulaşmasını sağlamak
üzere gereken ilgi ve katkıyı göstereceği, kong-
renin hazırlanışı ve gerçekleştirilmesi süresin-
ce gözlenebilecek eksikliklere katlanılacağı
umudu ile hepimize selamlar.

**BU SAYIMIZDA KONGREYE KATILMA
FORMUNU BULACAKSINIZ. LÜTFEN DOLDU-
RUP KESEREK 15 TEMMUZ 1980 TARİHİNE
KADAR Dr. NURİ BİLGİN, EGE ÜNİVERSİTE-
Sİ SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ, BORNO-
VA/İZMİR ADRESİNE GÖNDERİNİZ.**

İSTENEN BİLGİLER

1) Kongreye katılacak mısınız?

() Evet () Hayır

2) Bildiri sunacak mısınız?

() Evet () Hayır

3) Bildiri konusu :

.....

.....

4) Kongreyle ilgili görev almak ister misiniz?
(oturum yönetme, belirli bir konuda bildiri
hazırlama, ön bilgi getirme v.b.)

() Evet () Hayır

Hangi görevi düşünüyorsunuz?

.....

5) Düzenleme kurulunun, barınma, ulaşım ve
yemek ihtiyaçlarınızı karşılamak üzere gi-
rişimde bulunmasını ister misiniz?

() Evet () Hayır

() Gerekirse kendim karşılarım.

6) Düzenleme kuruluna iletmek istedikleriniz :

.....

.....

.....

ÖN KAYIT FORMU

Adı Soyadı :
Görevi :
Yazışma adresi :
.....

la
b
y
ru
pe
re
sa
cu
en
da
m
m

lex
di
tis
lik
pr
ile
4.0

DUYURU - DUYURU - DUYURU

Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bölümünde uygulanmakta olan aşağıdaki yüksek lisans programlarına öğrenci alınacaktır :

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yaygın Eğitim (Yetişkin Eğitimi)

Önümüzdeki öğretim yılında bu programlara girmek isteyenlerin müracaatları kabule başlanmıştır. Rehberlik ve Psikolojik Danışma yüksek lisans programının amacı, eğitim kuruluş ve programlarında rehberlik uzmanı ve psikolojik danışman olarak çalışacak kimsele- re mesleğin gerektirdiği ileri düzeyde eğitimi sağlamaktır. Yaygın eğitim programının amacı ise, okuma yazma ve genel kültür eğitimi, endüstri, meslekler, tarım, sağlık gibi alanlar- da okul dışında çeşitli halk ve yetişkin eğiti- mi programlarında çalışacak yönetici ve uz- man eleman yetiştirmektir.

Öğrenimini eğitim, psikoloji, sosyal bilim- ler dallarında ve başvurduğu alanla bağdaşan diğer dallarda yapmış ya da bir öğretmen yetiştirme programından geçmiş veya öğretmen- lik mesleğinde bir süre çalışmış olan kimseler, programa girmek üzere başvurabilirler. İstek- lilerin, Boğaziçi Üniversitesi'nden mezun iseler 4.00 üzerinden en az 2.50 not ortalaması ile ve-

ya değişik not sistemi kullanılan bir kurum- dan mezun olma halinde buna denk bir başarı ile 4 yıllık bir lisans programını bitirmiş olma- arı zorunludur.

Adaylardan, dersleri izleyecek düzeyde İngilizce bilmeleri istenir. Gerekliğinde aday- lar, bu maksatla İngilizceden sınava tabi tutu- lurlar. İngilizce dil bilgisi yeterli bulunmayan adaylar, kontenjan durumuna göre, Üniversite- nin İngilizce Hazırlık Sınıfına devam etmek üzere programa kabul edilebilirler.

Aday başvurma formu, «Boğaziçi Üniver- sitesi Kayıt İşleri Müdürlüğü, P.K. 2 Bebek, İstanbul» adresinden sağlanabilir.

Programı ve kabul koşulları hakkında faz- la bilgi için Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bölü- mü, Başkanlığına başvurulabilir.

Necla ÖNER
Boğaziçi Üniversitesi